

**RAPORT MERYTORYCZNY
STOWARZYSZENIA AMNESTY INTERNATIONAL
ZA ROK 2016**

Działania na rzecz praw migrantów i uchodźców: S.O.S. Europa oraz Witamy

W 2016 roku Stowarzyszenie Amnesty International prowadziło działania w obszarze praw migrantów i uchodźców w ramach kampanii S.O.S Europa (kampania regionalna, koordynowana przez Biuro Instytucji Europejskich w Brukseli, prowadzona od 2012 roku) oraz kampanię Witamy (kampania globalna).

W 2016 roku rozpoczęto przechodzenie z kampanii regionalnej do globalnej Witamy, która koncentruje się na sytuacji uchodźców i migrantów na świecie (kampania koordynowana jest przez Sekretariat Międzynarodowy Amnesty International). Celem kampanii jest zapewnienie, że do końca 2018 roku większa liczba państw wypełni swoje zobowiązania w zakresie ochrony uchodźców poprzez znaczący podział odpowiedzialności, a także działania na rzecz poprawy sytuacji praw migrantów i uchodźców w trzech obszarach priorytetowych: zwiększenie liczby przesiedleń oraz innych bezpiecznych i legalnych dróg przyjmowania uchodźców, tworzenie odpowiednich systemów i procedur gwarantujących dostęp do sprawiedliwych i skutecznych procedur azylowych, ograniczenie naruszeń praw człowieka i nadużyć popełnianych przeciwko migrantom i uchodźcom w czasie ich drogi przez podmioty państwowe oraz pozapaństwowe.

Kampania skupia się na informowaniu o sytuacji migrantów i uchodźców w strategicznych obszarach na świecie. Od rozpoczęcia kampanii do końca roku Amnesty International opublikowała 12 raportów oraz wiele krótszych materiałów dokumentujących sytuację (w sumie w 2016 roku 48 materiałów dla mediów). Na przestrzeni roku komunikaty Amnesty International były cytowane i przekazywane w polskich mediach tradycyjnych i internetowych ponad 1000 razy. Amnesty International we współpracy z agencją DDB&tribal przygotowała projekt i spot Look Beyond Borders, który zdobył dużą popularność w mediach na całym świecie. Aktywiści/ki oraz Szkolne Grupy przeprowadziły 30 akcji, kampania obecna była także podczas corocznej Akcji Letniej.

Organizacje społeczeństwa obywatelskiego informowały, że pojawiły się problemy z dostępem do ochrony międzynarodowej na przejściu granicznym między Polską a Białorusią (Brześć – Terespol). Odnotowano przypadki, kiedy osoby nie były w stanie złożyć wniosku o ochronę międzynarodową na przejściu granicznym. W związku z tym zorganizowano 2 wizyty do Terespoli oraz Brześcia, czego efektem było m.in. rozpoczęcie prowadzenia działań mobilizacyjnych.

Pomimo prowadzonych działań rzeczniczych oraz mobilizowania osób do działania nie udało się wpłynąć na sytuację w Polsce. Polska nie przyjęła żadnych uchodźców i uchodźczyń z innych państw członkowskich Unii Europejskiej w ramach obowiązkowego programu relokacji. Władze nie zaprzestały nadmiernego stosowania detencji wobec migrantów i osób poszukujących azylu. Sytuacja na wschodniej granicy Polski wciąż pozostaje kryzysowa.

Kampania Wolność słowa w Rosji i byłych republikach ZSRR

W 2016 roku Stowarzyszenie Amnesty International kontynuowało kampanię, której głównym tematem jest problem łamania wolności słowa oraz prawa do pokojowych zgromadzeń i zrzeszania się w Rosji i byłych republikach ZSRR.

Amnesty International prowadziła działania medialne i rzecznicze w sprawie następujących osób, których prawa człowieka zostały złamane: ukraińskiego reżysera filmowego Olega Seńcowa oraz ekologa, antyfaszysty i aktywisty Aleksandra Kolczenki, skazanych na 20 i 10 lat więzienia; prześladowanych na Ukrainie prawników Oksany Sokołowskiej i Walentyna Rybina. Uruchomiona została również petycja skierowana do władz ukraińskich w sprawie tajnych aresztów i tortur, które stosują obie strony konfliktu na Ukrainie. Łącznie pod petycjami zebrano 6 600 podpisów.

W ramach kampanii prowadzone były działania medialne i rzecznicze dotyczące 3 raportów: *„Nie istnieje”*. *Arbitralne zatrzymania, wymuszone zaginięcia i tortury we wschodniej Ukrainie*; *Ludzie wiedzą, że są inwigilowani: społeczeństwo obywatelskie, tajność informacji i inwigilacja na Białorusi* oraz *Agencji praw człowieka: Cztery lata ustawy o „zagranicznych agentach” w Rosji*.

Ponadto reprezentacja Amnesty International uczestniczyła w szkoleniu organizowanym przez Fundację Edukacja dla Demokracji, w ramach którego grupa 13 nauczycieli/ek z Białorusi otrzymała wiedzę na temat Amnesty International i prowadzonej przez organizację edukacji praw człowieka.

18 aresztowanych osób, których historie zostały opisane w raporcie *„Nie istnieje”*. *Arbitralne zatrzymania, wymuszone zaginięcia i tortury we wschodniej Ukrainie*, wyszło na wolność.

Kampania Uwolnij prawdę o tajnych więzieniach CIA

W 2016 roku Amnesty International Polska kontynuowała reakcyjne działania w ramach kampanii Uwolnij prawdę o tajnych więzieniach CIA. Prowadzono korespondencję z Prokuraturą Generalną i Prokuraturą Regionalną w Krakowie oraz działania medialne.

Śledztwo w sprawie tajnych więzień CIA w Polsce zostało przedłużone o kolejne 6 miesięcy - do kwietnia 2017 roku. Dotychczasowa prokurator została odsunięta od prowadzenia śledztwa.

Kara śmierci

Amnesty International 6 kwietnia 2016 roku opublikowała coroczny raport dotyczący stosowania kary śmierci. Raport podsumował 2015 rok w kontekście wydanych wyroków i wykonanych egzekucji. W 2015 roku stracono minimum 1634 osoby – to wzrost o ponad 50% względem poprzedniego roku i najwyższa odnotowana przez Amnesty International liczba od 1989 roku. Publikacja raportu znalazły szeroki oddźwięk w polskich i międzynarodowych mediach.

Amnesty International prowadziła działania medialne i rzecznicze w sprawie osób skazanych na karę śmierci na Białorusi: Gennadija Jakowickiego i Sergieja Wostrikowa, a także więźnia Guantanamo, któremu grozi wyrok śmierci: Ammara al Baluchi. Łącznie zebrano 7 260 listów i podpisów pod petycjami.

Kampania STOP TORTUROM

W 2016 roku Amnesty International zakończyła 2-letnią globalną kampanię STOP TORTUROM. Pełna ewaluacja kampanii znajduje się na stronie <https://amnesty.org.pl/kampanie/stop-torturom/>.

W 2016 roku przygotowano i udostępniono podręcznik edukacyjny *Razem przeciwko torturom* obejmujący scenariusze zajęć na temat problematyki tortur na świecie. Przeprowadzone zostały warsztaty, w ramach których przeszkolono 42 osoby.

Prowadzone były działania medialne i rzecznicze w sprawie następujących osób: Wafae Charaf i Oussama Housne, aktywistów skazanych w Maroku na więzienie po tym, jak złożyli skargę na tortury; Mirsobira Chamidkariewa, uzbeckiego producenta filmowego i biznesmena, który został porwany i był przetrzymywany w odosobnieniu w Moskwie. W 2016 roku zebrano łącznie 6 900 podpisów pod petycjami.

Kampania Moje ciało a praw człowieka – działania na rzecz praw kobiet w Polsce

W 2016 roku pojawiały się liczne groźby negatywnych zmian w prawie i praktyce w obszarze praw kobiet. Amnesty International reagowała na te zagrożenia poprzez działania rzecznicze, medialne i aktywistyczne. Najpoważniejsze z zagrożeń dotyczyło próby ograniczenia dostępu do przerywania ciąży poprzez wprowadzenie prawie całkowitego zakazu aborcji oraz kryminalizacji poddania się zabiegowi. Zgodnie ze swoim stanowiskiem w obszarze praw seksualnych i reprodukcyjnych organizacja zaangażowała się w działania przeciwko zaostrzeniu prawa.

W maju podjęto szereg działań rzeczniczych: Sekretarz Generalny Amnesty International Salil Shetty wystosował pismo do premier Beaty Szydło wzywając do zatrzymania proponowanych zmian. Materiały Amnesty International przedstawiające zagrożenia płynące z zaostrzenia prawa otrzymali również wszyscy posłowie i posłanki, a szczególnie przewodniczący klubów poselskich. Powołana w maju wolontariacka grupa rzecznicza kontaktowała się z biurami poselskimi, przypominając o stanowisku Amnesty International i zobowiązaniach Polski w tym zakresie. Działania rzecznicze były wspomagane poprzez informowanie kanałami medialnymi, edukowanie i mobilizowanie osób, by różnymi sposobami sprzeciwiały się zaostrzeniu prawa. Amnesty była postrzegana jako ważne źródło informacji o sytuacji w innych krajach.

Aktywiści i aktywistki Amnesty International brali udział w demonstracjach organizowanych przez inne inicjatywy. Na koniec roku liczba podpisów pod Manifestem praw seksualnych i reprodukcyjnych przekroczyła 20 000.

Globalna kampania Moje ciało a prawa człowieka zakończyłam się w 2016 roku, ale Amnesty International wciąż będzie monitorować i reagować na ataki na prawa kobiet w Polsce.

Kampania Stop dyskryminacji

Kampania ma szeroki zakres tematyczny, jednak od 2015 roku koncentruje się na kwestii przestępstw z nienawiści. W 2016 roku Amnesty International kontynuowała pracę rzeczniczą, wypowiadała się w mediach i podczas wydarzeń publicznych oraz prowadziła działalność edukacyjną w tym obszarze. Rozpoczęto nowy projekt edukacyjny dotyczący tej tematyki.

Prawa człowieka w Polsce

W roku 2016 roku Stowarzyszenie Amnesty International podjęło szereg działań rzeczniczych i medialnych dotyczących sytuacji w Polsce, szczególnie zmian w polskim prawie i praktyce, które mogą mieć wpływ na poszanowanie praw człowieka oraz stopień implementacji zobowiązań międzynarodowych Polski w tym zakresie.

Rząd Polski wprowadził reformy, które znacznie rozszerzyły uprawnienia władzy wykonawczej kosztem sądownictwa. Zintensyfikowały się próby ograniczania praw człowieka, w tym wolności słowa, wolności mediów, wolności zgromadzeń, prawa do prywatności oraz praw seksualnych i reprodukcyjnych, w szczególności dostępu do aborcji.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania organizacji były nowelizacje ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, ustawa o prokuraturze, kodeks postępowania karnego, ustawa o Policji, ustawa antyterrorystyczna, ustawa medialna oraz prawo o zgromadzeniach.

Amnesty International monitorowała zmiany prawne oraz praktyki instytucji oraz organów władzy publicznej mogących mieć wpływ na poszanowanie praw człowieka, obserwowało oraz brało udział w procesie legislacyjnym oraz wydawało oświadczenia, stanowiska i komunikaty prasowe.

Stowarzyszenie brało również udział w procesach sprawozdawczych przed organami traktatowymi, przedstawiając raporty alternatywne do raportów rządowych.

Edukacja Praw Człowieka

Projekt edukacyjny „Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi”

W maju 2016 roku Stowarzyszenie Amnesty International rozpoczęło realizację 18-miesięcznego projektu edukacyjnego Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi finansowanego przez Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

Jego głównym celem jest zbudowanie i rozwój sieci świadomych liderów/liderek społeczeństwa obywatelskiego posiadających motywację i kompetencje, by

mobilizować swoje lokalne społeczności na rzecz świata wolnego od dyskryminacji, mowy nienawiści i przemocy.

58 osób z całej Polski reprezentujących różne instytucje (szkoły, grupy lokalne, organizacje pozarządowe) wzięło udział w intensywnym cyklu warsztatów (ogółem 70h szkoleniowych) poświęconych tematyce (1) współczesnych migracji i kryzysu azylowego, (2) mowy nienawiści i przestępstw z nienawiści, (3) krytycznej analizy przekazów medialnych i skutecznego promowania praw człowieka w mediach społecznościowych oraz (4) budowaniu koalicji na rzecz praw człowieka. Sieciowanie osób uczestniczących w warsztatach i wspieranie ich dalszej współpracy na rzecz praw człowieka było kluczowym elementem wszystkich zjazdów szkoleniowych.

Równolegle, zespół ekspercki opracowywał treść materiału edukacyjnego zawierającego informacje teoretyczne oraz propozycje aktywności warsztatowych w czterech obszarach tematycznych, którym poświęcone były szkolenia dla nauczycieli/nauczycielek i aktywistów/aktywistek. Materiał edukacyjny był opracowywany metodą aktywnego uczestnictwa. Zaproponowane przez ekspertów/tki scenariusze zajęć były na bieżąco konsultowane przez członków/członkinie Sieci. Uzyskane podczas szkoleń informacje zwrotne zostały uwzględnione w ostatecznej wersji Materiału. Osoby uczestniczące w Sieci wykorzystywały zawarte w Materiale scenariusze zajęć w codziennej pracy edukacyjnej i aktywistycznej w swoich lokalnych społecznościach. W warsztatach o prawach człowieka wzięło udział ogółem 1276 młodych osób z całej Polski. Zajęcia te inspirowały do działania. W pierwszej fazie projektu zorganizowano 26 akcji na rzecz praw człowieka, w ich realizację zaangażowało się 275 osób (uczestników/czek Akademii i przedstawicieli/ek grup, z którymi pracują - uczniów/uczennic, aktywistów/aktywistek, etc.). Akcje trafiły do 25 500 odbiorców/czyń - 7500 osób w społecznościach szkolnych i lokalnych oraz 18 000 użytkowników/czek mediów społecznościowych.

Projekt będzie prowadzony do końca listopada 2017 roku i jest współfinansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Zakończenie projektu Szkoła Przyjazna Prawom Człowieka

W 2016 roku zakończona została realizacja 2-letniego projektu Stop Bullying! A human rights based approach to tackling discrimination in schools. Projektem objęto 17 szkół z Polski, Włoch, Portugalii i Irlandii. Głównym celem było zapobieganie bullyingowi i dyskryminacji w szkołach poprzez edukację prawno- człowieczą oraz budowanie społeczności opartej na wartościach szacunku, godności i równości.

Projekt zakładał pracę i zaangażowanie całej społeczności szkolnej: uczniów/uczennic, nauczycieli/ek, pracowników/czek na etatach niepedagogicznych oraz rodziców na rzecz poprawy sytuacji praw człowieka. W Polsce w projekt zaangażowanych było 5 szkół, przeprowadzono 220 szkoleń i warsztatów oraz wydane 2 publikacje z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji i bullyingowi w szkołach oraz włączania praw człowieka w życie szkoły.

Zakończenie projektu Razem mamy siłę: STOP DYSKRYMINACJI!

Celem projektu było kształtowanie świadomości, zrozumienia i mobilizacji do podejmowania działań zwalczających dyskryminację w społecznościach lokalnych

i internetowych. Kluczowe dla projektu były wspólne działanie na rzecz zmian, wykorzystanie nowych mediów, praca metodą projektu uwzględniająca partycypację młodych osób na każdym etapie i osobiste zaangażowanie. Grupą docelową były społeczności szkolne, aktywiści/teki NGO, media, a pośrednio społeczności lokalne oraz dyskryminowane mniejszości.

W ciągu 2 lat trwania projektu zaangażowano 131 szkół z całej Polski, 100 nauczycieli/ek, w szkoleniach dla aktywistów/ek wzięło udział 120 osób, a w seminariach dla blogerów/ek i vlogerów/ek 115 osób. Projekt realizowany był w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z funduszy EOG.

Ogłoszenie Raportu Rocznego 2015/2016

24 lutego 2016 Amnesty International opublikowała Raport roczny, który dokumentował sytuację praw człowieka w 160 państwach świata w 2015 roku. Raport wzbudził duże zainteresowanie medialne.

W raporcie Amnesty International udokumentowała, w jaki sposób wiele państw rażąco złamało prawo międzynarodowe: ponad 122 państwa torturowały lub w inny sposób źle traktowały ludzi, 30 lub więcej państw nielegalnie zmusiło uchodźców do powrotu do kraju, gdzie groziło im niebezpieczeństwo. W minimum 19 państwach zbrodnie wojenne lub inne naruszenia prawa konfliktów zbrojnych zostały popełnione przez władze lub grupy zbrojne.

Organizacja ostrzegła również o niepokojącym trendzie, który występuje wśród państw, a polega na coraz częstszym atakowaniu aktywistów/ek, prawników/czek i innych osób, które pracują na rzecz praw człowieka.

Ponadto Amnesty International ostrzegła przed tendencją do podważania znaczenia praw człowieka, co robią niektóre rządy celowo je atakując, nie przekazując wystarczających środków lub podważając autorytet instytucji, które utworzono w celu ich ochrony.

Nagroda Amnesty International za najlepszy film o prawach człowieka na festiwalu Millenium Docs Against Gravity

21 maja na 13. Millenium Docs Against Gravity nagrodę Amnesty International za najlepszy film o prawach człowieka otrzymał film „Ci, którzy skaczą” („Those who jump”) w reżyserii Moritz Siebert, Estephan Wagner i Abou Bakar Sidibé.

W uzasadnieniu przyznania nagrody jury (w składzie Tadeusz Sobolewski, Mirosław Chojecki i Draginja Nadaždin) napisało: „Melilla to hiszpańska enklawa w północnym Maroku: namiastka Europy w Afryce. Piękny świat (Europa) jest na wyciągnięcie ręki. W okolicznych górach koczują tysiące uchodźców, którzy próbują sforsować granicę z Mellilą. Próbują przeskoczyć przez płot, za którym mieści się m. in. ogromne pole golfowe. Na ten jeden właściwy moment, który da im szansę, czekają miesiącami. Obóz jest kontrastem pięknego świata za płotem. Determinacja tych młodych chłopaków opłaca się, kilkudziesięciu z nich udaje się. Film ten otrzymuje nagrodę za

wspaniale opowiedzianą historię, za pomysł jego realizacji od środka, z perspektywy tych, którzy starają się osiągnąć to, co jest prawie niemożliwe”.

Jury zdecydowało o przyznaniu 2 wyróżnień dla filmów: „Dobry Amerykanin” („A Good American”) w reżyserii Friedricha Mosera oraz „Grajmy dopóki nas nie zabiją” („They will have to kill us first”) w reżyserii Johanna Schwartz.

Nagroda medialna Pióro Nadziei

Nagroda Pióro Nadziei przyznawana jest osobom, które zwracają uwagę opinii publicznej na przypadki łamania praw człowieka, odznaczają się społecznym zaangażowaniem w swojej pracy medialnej i przyczyniają się do pozytywnej zmiany na rzecz przestrzegania praw człowieka.

Nagrodę otrzymała Agata Kowalska, dziennikarka radia TokFm. W uzasadnieniu do przyznania nagrody napisano: „Agata Kowalska, dzięki swojej wiedzy i kompetencji, wprowadza do pracy dziennikarskiej bardzo wysoki standard. Zawsze przygotowana i dociekliwa podczas rozmów z gośćmi swych audycji, umiejętnie zadaje pytania nieoczywiste, lecz trafiające w sedno. Szybko i na gorąco podejmuje trudne tematy, np. z zakresu praw reprodukcyjnych, migrantów i uchodźców, a co najważniejsze dzięki niej słuchacze mogą te tematy poznać i zrozumieć”.

Ponadto spośród zgłoszonych osób do nagrody nominowani zostali:

- Artur Domosławski – reporter związany z tygodnikiem „Polityka”;
- Jakub Janiszewski – dziennikarz związany z Radiem TokFm i Gazetą Wyborczą;
- Magdalena Nimer – reporterka związana z Kolektywem Reporterskim.

Nagrodę wręczono 10 grudnia podczas finału Maratonu Pisania Listów w Warszawie. Po wręczeniu nagrody odbyła się debata z udziałem dr Sylwii Spurek – Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich ds. Równego Traktowania – „Sprawy światopoglądowe czy kwestia praw człowieka. Jak mówić o aborcji, prawach mniejszości, przemocy wobec kobiet”.

Maraton Pisania Listów

Maraton Pisania Listów 2016 był globalnym przedsięwzięciem. Pierwszy Maraton zorganizowano w 2001 roku i już wtedy stał się wydarzeniem o zasięgu międzynarodowym. Odbywa się co roku – w weekend w okolicach Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka, który przypada 10 grudnia. Jest to najbardziej znane w Polsce wydarzenie związane z prawami człowieka, które angażuje ogromną ilość osób we wszystkich województwach. Z roku na rok liczba napisanych listów jest coraz większa.

W 2016 roku na całym świecie powstało ponad 4,5 miliona listów i akcji. W Polsce w blisko 800 miejscach podjęto 356 645 akcji, z czego 38 990 to podpisy pod petycjami, a pozostała część to listy. To, co łączyło wszystkich uczestników i uczestniczki, to ogromne zaangażowanie i wiara, że listy mogą zmieniać świat. Dzięki niezwykłej mobilizacji w takich miastach jak Białystok, Bircza czy Zabłudów napisano

wiele tysięcy listów. Według informacji od lokalnych organizatorów i organizatorek w Maratonie Pisania Listów w Polsce wzięło udział 128 000 osób.

Pilne Akcje

Pilne Akcje pozostają istotną formą działania dla Amnesty International, pozwalającą angażować aktywistów i aktywistki oraz osoby wcześniej niezwiązane z Amnesty International – niezależnie od pory roku czy innych wydarzeń i kampanii, które dzieją się równolegle. Z drugiej strony Pilne Akcje często stają się zbieżne z kampaniami lub też sytuacja danej osoby, grupy lub państwa ulega zmianie i w miejsce Pilnej Akcji podejmowane są działania w innej formie. W 2016 roku kontynuowano prace nad rozwijaniem Pilnych Akcji i wprowadzaniem nowych narzędzi w celu sprawnej komunikacji i mobilizacji na rzecz osób indywidualnych, których prawa człowieka zostały złamane.

Akcja Letnia

W ramach Akcji Letniej w 2016 roku aktywiści i aktywistki Amnesty International udali się na 4 festiwale muzyczne (Life Festival Oświęcim, Open'er Festival, Woodstock i Reggaeland), gdzie zbierali podpisy pod aktualnymi petycjami i angażowali osoby uczestniczące w festiwalach do działań na rzecz praw człowieka. Podczas festiwali zebrano 4328 podpisów.

Aktywizm

W 2016 roku istniało 12 grup lokalnych, które w ciągu roku podjęły 69 akcji. Zorganizowano szkolenie dla aktywistów/ek, obóz letni, szkolenie na temat kampanii Stop Torturom oraz szkolenie dla edukatorów/ek na temat wykorzystania metody dramy w edukacji antydyskryminacyjnej.

W ciągu roku miało miejsce 10 spotkań z grupami lokalnymi, podczas których między innymi konsultowano strategię krajową.

Przyznano granty na projekty realizowane przez grupy lokalne. W sumie Stowarzyszenie wsparło 18 projektów: 10 grantów przyznano w ramach standardowej procedury grantowej, 4 projekty w ramach kampanii Moje ciało a prawa człowieka, a także 4 projekty finansowane z kampanii S.O.S. Europa.

W ciągu roku 3 edukatorzy/edukatorki otrzymali certyfikaty, a kolejne 50 osób znajdowało się w procesie.

W ciągu roku łącznie zebrano 92 556 podpisów pod petycjami.

Human Rights Friendly

Projekt partnerski Human Rights Friendly działa już od 2013 r. Amnesty International oznacza jako HRF miejsca partnerskie, które w różny sposób przyczyniają się do

promowania idei praw człowieka np.: organizują wydarzenia, udostępniają swoją przestrzeń lub sprzęt, dystrybuują amnestyjne ulotki, przekazują fundusze na walkę o prawa człowieka, oferują członkom i członkiniom Amnesty specjalne korzyści. HRF jest również okazją dla grup lokalnych, aby rozwijać lokalne partnerstwa.

Na koniec 2016 roku w 11 miejscowościach w Polsce było 59 miejsc Human Rights Friendly.